
3 1761 06558609 1

KONG FREDERIK
DEN OTTENDE

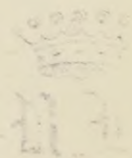
AF

AXEL LILJEFALK

KØBENHAVN · H. HAGERUP'S FORLAG
HOVEDKOMMISSIONÆR FOR NORGE: H. ASCHEHOUG & CO.

KONG
FREDERIK DEN OTTENDE

KONG FREDERIK DEN OTTENDE

ET BIDRAG TIL HANS LIVS HISTORIE

FREMSTILLET AF

AXEL LILJEFALK

H. HAGERUP'S FORLAG
KØBENHAVN

CENTRALTRYKKERIET — KØBENHAVN C.
1912

Denne Skildring af Hans Majestæt Kong FREDERIK DEN OTTENDES Virksomhed for Danmarks Forsvar og Tjeneste i Hærens Rækker er gennemset og godkendt af Hans Majestæt selv.

„Kongen er ikke Konge for et Parti, men for hele sit Folk."

Frederik R.

Fot.: J. Sonne.

HANS MAJESTÆT KONG FREDERIK DEN OTTENDE er født den 3. Juni 1843 i det gule Palais i Amaliegade. Christian den Ottende sad den Gang paa Danmarks Trone som den sidste enevældige Konge, og den nyfødte Prins' Fader, Prins Christian af Glyksborg, beklædte Stillingen som Ritmester og Chef for Kongens Livgarde til Hest. Prins Frederik var et ungt, lykkeligt Ægtepars første Barn. Aaret forud, den 26. Maj 1842, havde hans Fader hjemført sin Brud, Landgreve Vilhelm af Hessen og Landgrevinde Louise Charlottes Datter Prinsesse Louise; de to unge havde kendt hinanden alt fra Barneaarene og baade Fødsel og Opdragelsen i Hjem med et stærkt sædeligt Præg, hvor Pligtfølelse og Troskab mod Kongen var den styrende Tanke og sand Gudsfrygt Hjemmets Grundvold, knyttede dem sammen og gav dem et fælles Livssyn, som

holdt deres Ungdomskærlighed frisk helt op imod Oldingeaarene.

Et Fyrstehjem som dette maatte være præget af Ættens faste gamle Overleveringer om end de skiftende Tiders forskellige Krav havde bragt den naturlige Udvikling. Mand efter Mand stammer Prins Christian fra Kong Christian den Tredie og var saaledes en Ætling af den gamle oldenborgske Kongeslægt, den ældste i Evropa. Hans Fader, Prins Frederik Vilhelm Povl Leopold, var Svoger til Frederik den Sjette og hans trofaste Hjælper i de svære Aar i Aarhundredets Begyndelse, da Danmark, berøvet sin Flaade, maatte kæmpe mod Verdens første Sømagt. Den Troskab, han her havde vist, havde knyttet Slægten nær til Kongehuset; Frederik den Sjette baade højagtede og nærede Venskab for Prins Frederik, og dette gik i Arv til hans Børn, især til den fjerde Søn i Rækken, som blev født paa Gottorp Slot den 8. April 1818. Den gamle Fyrsteborg ved Slien, hvor der var spundet saa mange Rænker mod Danmark, blev saaledes Vuggen for en ny Gren af den gamle danske Kongestamme.

13 Aar gammel mistede Prins Christian sin Fader, og Kong Frederik den Sjette tog sig fra den Tid af

personlig af hans Opdragelse, som han gav et afgjort militært Præg. Hver Søndag maatte Chefen for Landkadetakademiet, Oberst Linde, møde for at melde Kongen personlig, hvilke Fremskridt den unge Prins havde gjort i Ugens Løb. Samme Dag som Prinsen blev konfirmeret, 14. Maj 1835, blev han Ritmester ved Hestgarden. Opdragen i Frederik den Sjettes Skole udfyldte han sine militære Pligter med største Punktlighed og Iver, og dette kom naturligvis til paa mange Maader at præge vor nuværende Konges Barndomshjem.

Kong Frederik den Ottendes Liv har i det ydre i særlig Grad været betegnet ved stærke Overgange paa det politiske Omraade baade ud ad til og ind ad til. Født under Enevælden og Helstaten har Hans Majestæt gennemlevet Frihedsbevægelserne i 1848; det stærke nationale Gennembrud under den første slesvigske Krig, det aldrig hvilende Sisyphos-Arbejde med at ville bringe Slesvigholstenernes Fordringer i Samklang med Danmarks berettigede Krav, Rigets Sonderlemmelse og svorne Traktaters Brydelse ved de to tyske Stormagters Voldsdaad, den stærke, demokratiske Udvikling i den sidste Trediedel af forrige Aarhundrede

og endelig Systemskiftet ved det ny Aarhundredes Begyndelse.

Alt fra de første Barneaar var det store alvorlige Spørgsmaal, den lille Prins hørte drøftet mellem Forældrene. Christian den Ottendes aabne Brev af 18. Juli 1846 nødte Prins Christian til at træffe et Valg, der maatte blive af stor, gennemgribende Betydning for hele hans Slægts Fremtid. Prinsen vaklede ikke, han erklærede sig klart og bestemt for Danmarks og Kongen af Danmarks Mand; og da Krigen snart paafulgte, drog han i Leding i Spidsen for Livgarden til Hest. Det var Soldaterminder fra Barndomshjemmet. Den femaarige Prins Frederik var stor nok til at føle Alvoren, da Faderen sagde Hustru og Børn Farvel for at gaa i Krig; men Soldaterminderne fra hin Tid maatte samle sig om Glæden, naar Faderen vendte karsk og frisk hjem, og om de stolte Dage i 1849 og 1850, da Hovedstaden jublende modtog Tropperne, der vendte hjem efter Sejrene ved Fredericia og Isted.

Aaret 1853 bragte den store Forandring i det glyksborgske Hus Stilling. Ved Tronfølgeloven af 31. Juli blev Prins Christian Tronfølger under Navn af Prins Christian af Danmark. Derved blev ogsaa den unge

Prins Frederiks Forhold helt ændrede, hans Opdragelse maatte tage Sigte paa at modne ham til engang at bære Danmarks gamle Krone. Prinsen fik en Guvernør og, efter Foranledning af General Hansen, den senere Krigsminister, blev Major Stiernholm valgt dertil. Stiernholm havde særlig udmærket sig ved Forsvaret af Frederiksstad 1850, han blev senere Stabschef under Dybbøls Belejring 1864, og efter Krigen Chef for Generalstaben. Han regnedes saaledes mellem Hærens intelligenteste, dygtigste og kækkeste Officerer og blev den, der forberedte den vordende Konge i Forsvarsvæsenets vanskelige Kunst. Senere blev Stiernholm afløst af Kaptajn i Artilleriet Louis Lund, der som Adjutant hos Prins Frederik som Kronprins i en Aarrække var knyttet til ham.

Den 18. Oktober 1860 blev Prins Frederik konfirmeret i Kristiansborg Slotskirke sammen med sin Søster, Prinsesse Alexandra, Englands tilkommende Dronning, og Dagen efter udnævnte Kong Frederik den Syvende den unge Prins til Sekondløjtnant à la suite i Infanteriet. Den 19. Oktober 1860 er saaledes Hans Majestæt Kongens militære Fødselsdag.

Dette blev meddelt ved følgende Punkt i Kund-

gørelse for Armeen for 19. Oktober 1860. „Hans Majestæt Kongen har behaget under Dags Dato naadigst at udnævne Hans Kongelige Højhed Christian Frederik Wilhelm Carl Prins til Danmark til Sekondløjtnant à la suite i Infanteriet, samt naadigst bestemt, at Hans Kongelige Højhed i Løbet af næste Aar underkaster sig fuldstændig Officerseksamen.“

Haand i Haand med den theoretiske Uddannelse skulde den praktiske imidlertid gaa, den unge Prins skulde lære Tjenesten fra Grunden, begynde i Geleddet ved en dansk Fodfolksafdeling. Ved Kundgørelse for Armeen af 1. April 1861 blev bestemt:

„Ifølge Hans Majestæt Kongens allerhøjeste Befaling vil Hans Kongelige Højhed, Sekondløjtnant à la suite i Infanteriet Prins Christian Frederik Wilhelm Carl til Danmark afgaa til Nyborg for ved den der garnisonerede 19. Infanteribataillon indtil videre at gennemgaa et praktisk Kursus.“

Naar 19. Bataillon fik overdraget det ærefulde Hverv at lægge Grunden til den tilkommende Konges militære Opdragelse, har det sikkert været medbestemmende ved Valget, at Chefen, Oberst Johan Waldemar v. Neergaard, var anset for en meget dygtig Officer;

Vi Frederik den Syvende,

af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg.

Gjøre vitterligt at [illegible]

[illegible]

[illegible]

Christian Frederik Wilhelm Carl [illegible]

Danmark [illegible] a la suite

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Vorgens Tjeneste til Lands og Vands og i særdeleshed Liv og Blod vove, samt med Troskab og Lydighed opfylde de Pligter der ærligst paaligge, som en Krigsmand Alt i Overensstemmelse med den Ed som derpaa underdanigst gjort og aflagt haver.

Givet paa Vort Slot Christiansborg den 19 October 18[illegible]

Under Vor Kongelige Haand og Segl

Frederik R

[illegible]

Bestalling

for

Premierlieutenant Hans Kongelige Høihed Prinds Christian Frederik Wilhelm Carl til Danmark

[illegible] Bruun

ved Krigens Udbrud 1864 blev han Kommandør for 9. Brigade. Afdelingen selv havde et godt Navn i den danske Hær. Alt fra 1808 havde den hørt til de lette Tropper; ved Hærloven af 1816 fik den Navn af jydske Jægerkorps, hvilket 1842 blev ændret til 3. Jægerkorps, sædvanlig kaldet de fynske Jægere. I Slaget ved Slesvig havde Korpset taget den første Tørn og vakt Fjendens Beundring, ikke blot ved Mod og Udholdenhed, men ganske særlig ved Mandskabets gode Uddannelse og Evne til at benytte Terrainet. Senere havde Korpset deltaget med Hæder i næsten alle Treaarskrigens større Kampe, men den 9. Januar 1860 havde det maattet finde sig i at aflægge sit saa hæderligt fortjente Jægernavn og indgaa mellem Liniebataillonerne som Nr. 19. Dette var altsaa sket umiddelbart før Hans Kongelige Højhed kom til Bataillonen.

Den 3. April 1861 kom Hans Kongelige Højhed til Nyborg ledsaget af Kaptajn Louis Lund af Artilleriet, der var tilforordnet Prinsen, forøvrigt medbragtes to Tjenere, en Kusk, to Ride- og to Køreheste. Prinsen tog med Følge Bolig paa Hotel Postgaarden, dengang Byens bedste og vel ogsaa eneste Hotel; en lille

Lejlighed med Dagligstue, Spisestue, Soveværelse og et Værelse til Kaptajn Lund blev stillet til Raadighed.

Dagen efter Ankomsten var Bataillonens Officerer tilsagt til Møde hos Bataillonschefen, som bød Hans Kongelige Højhed velkommen og præsenterede Officerskorpset for ham. Da dette var sket, udtalte Prinsen, at han altid vilde gøre sig Umage for at være en lydig Undergiven og en god Kammerat.

Prinsen blev ansat ved 1. Kompagni under Kaptajn J. E. A. Magius, en kæk og dygtig Officer, som 1848 havde givet Prøve paa sin Evne til at tage et Ansvar paa sig, da han ved Tyskernes Frembrud mod Slesvig den 23. April lod blæse Alarm trods det, at det under Dødsstraf var forbudt at gøre dette uden Overkommandoens Ordre. Han var den Gang Adjutant hos sin Fader, som faldt i Slaget. Kaptajn Magius ledede Prinsens Uddannelse i de militære Discipliner, Kommandoførelse, Felttjeneste, Exercits og Skydning, samtidig underviste Auditør Bjerre ham i militær Ret og Premierløjtnant J. F. Lund, som faldt 3. Februar foran Danevirke, i Taktik og hvad derunder henhører, i Tjenstforhold, Vaabenlære og Garnisonstjeneste. Da

Sekondløjtnant E. A. A. Marcussen senere kom til Bataillonen, underviste han Prinsen i Fransk.

Prinsen begyndte i Geleddet, rykkede om Morgenen til Øvelse med Kompagniet paa Østeroen, deltog i al Tjeneste og gennemgik saaledes Rekrutskolen. Den 3. August blev han udnævnt til Premierløjtnant og ansat som saadan ved 19de Bataillon. Forøvrigt bragte Tidens Uro stor Alvor over de militære Øvelser, ingen vidste, naar Tvisten med Tyskland om Ordningen af Forholdene i Hertugdommerne vilde gaa over til aaben Krig. Den 10. April, altsaa en Uge efter Prinsens Ankomst, fik alle Batailloner Befaling til at indkalde saa meget Mandskab, at de blev paa 400 Mand, disse skulde da med den muligt forestaaende Krig for Øje dubbleres, udvikles til otte Kompagnier, delte i to Batailloner, og Officererne skulde fordeles til begge Batailloner. Prinsen blev ansat ved Dubleringsbataillonen, ved Premierløjtnant J. F. Lunds Kompagni. Faren drev over for denne Gang; den 17. Maj blev det befalet, at Dubleringsøvelsen skulde standses, og den 23. samme Maaned nedbragtes Afdelingerne til normal Fredsstyrke. Prinsens Uddannelse kunde atter gaa sin jævne Gang.

Tjenesten baade den praktiske og den theoretiske lagde Beslag paa det meste af Tiden. Forøvrigt levede den unge Prins ret stille og tilbagetrukken. En af dem, der i hin Tid levede sammen med ham, fortæller saaledes derom: „Det Indtryk, jeg og andre af Nyborgs Beboere modtog af Prinsen, var, at han var en tilbageholdende ung Mand, som med Flid besørgede den Tjeneste, han var henvist til, som var høflig mod alle, og som navnlig gerne gav til hvem, der trængte. Man hørte jævnlig, at han paa sine Spadsereture tog Penge op af Lommen og gav denne eller hin, som han antog kunde have Trang til nogle Penge."

Efter Formiddagstjenesten og Frokosten red Prinsen gerne en Tur med sin Adjutant og Kaptajn Magius, stundom ogsaa med Amtmanden, Kammerherre Cederfeldt de Simonsen. Der blev aflagt Visit hos den omboende Adel, og Prinsen modtog de derpaa følgende Indbydelser, ligesom han ogsaa var Gæst hos de ældre Officerer. Officerskorpset bød ham velkommen ved en Skovfest, hvori Damerne deltog. Med Musikken i Spidsen blev der roet frem og tilbage. Prinsen deltog ogsaa i Fugleskydningsbal og de andre hævdvundne Sammenkomster i Borgerskabet og var

ved disse Lejligheder en ivrig Danser. Selv gjorde Prinsen gerne en Gang om Ugen en lille Middag paa ti Personer, hvortil Officererne og Byens civile Honoratiores skiftevis blev indbudt. Et Par Gange fik Prinsen Besøg af sine høje Forældre, og dette gav da Anledning til at samle en noget større Kreds. Ogsaa Prins Ferdinand og Prinsesse Caroline aflagde Besøg.

Der blev formeret et Øvelseskompagni til Prinsens Uddannelse. Den tidligere nævnte Premierløjtnant J. F. Lund blev dets Kommandør og foruden Prinsen indtraadte Løjtnanterne A. F. W. Honnens, P. L. Sorterup og J. K. P. L. Pontoppidan som Delingsførere.

Den 25. Juni indløb der Ordre fra Krigsministeriet til, at Prinsen skulde afgaa fra Bataillonen; Ministeriet ansaa hans Uddannelse for endt. Prinsen blev alt andet end glad herover, da han befandt sig saa vel baade ved den militære Tjeneste og ved Opholdet i Nyborg. Omtrent ved samme Tid rejste Kong Frederik over Korsør til Vejle, og Bataillonsstaben var tilsagt til at skulle hilse paa ham i Korsør. Kongen interesserede sig meget for Prinsens militære Uddannelse og vilde vide alt, den vedrørende. Han spurgte

Adjutanten, Premierløjtnant C. F. Krøyer, om Prinsen under sin Uddannelse havde gjort Vagttjeneste og staaet Skildvagt med fuld Bepakning. Oberst Neergaard hørte Kongens Spørgsmaal, han traadte til og sagde, at Prinsen havde faaet sin Uddannelse efter det af Hans Majestæt sanktionerede Program. „Det kan s'gu gerne være", sagde Kongen, „men jeg kan ikke lide, at Folk render fra det, de skal lære, og alt skal læres fra Bunden af; og nu faar du Prinsen tilbage, og saa skal han baade være Skildvagt, Gefreiter og Vagtkommandør". Forøvrigt fortæller en af Prinsens samtidige mellem de unge Officerer, at han var ganske særlig samvittighedsfuld ved Udførelsen af Vagttjenesten, korrekt i sin militære Paaklædning til det yderste, altid Schupperne under Hagen, hvad næppe kunde siges om de andre Løjtnanter. Han stod ogsaa som Post for Gevær ved Hovedvagten og skuldrede samvittighedsfuldt for alle forbipasserende Officerer.

Den 1. Januar 1862 blev Prinsen udnævnt til Kaptajn. Kort efter passerede Prinsen Nyborg paa en Rejse og blev af Løjtnanterne ved 19. indbudt til et Sold, som forløb stemningsfuldt. Løjtnant Harboe

havde skrevet en Sang, som blev sungen sammen med alle de friske, raske Soldatersange fra 1848—50. Ved Festens Slutning kom det til et livligt Ordskifte mellem Løjtnant Harboe, der hadede alt tysk, og Løjtnant Moltke, der hævdede, at meget godt var kommet til os fra Tyskland. Prinsen sagde ved Bortgangen til Harboe, at denne havde talt ganske ud af hans Hjærte. Den 15. i samme Maaned befalede Kongen, at han skulde afgaa fra Bataillonen for ved 2. Dragonregiment i Næstved at gennemgaa en Exercerskole og derefter forrette Tjeneste som Officer. Den 24. Februar fik han Tilladelse til at anlægge Cavalleriets Uniform, og den 26. meldte han sig i Næstved. Den 2. Marts blev han udnævnt til Major.

I Efteraaret 1863 blev der holdt Troppesamling ved Danevirke under Kommando af General de Meza. Det gjaldt om at indøve Tropperne i Stillingens Forsvar, og Kong Frederik den Syvende, som boede paa Glyksborg, tog jævnlig derned og fulgte Øvelserne. Prins Frederik overværede ligeledes Troppesamlingen, og sluttede sig daglig, ledsaget af sin Adjutant og en Ordonansofficer, til sin tidligere Afdeling fra Nyborg. Da Halvdelen af Øvelsestiden var gaaet, befalede

Kongen, at Prinsen skulde overtage Kommandoen over 19. Bataillon fra den 2. til den 22. September. Adjutanten, Premierløjtnant Krøyer, bragte en Eftermiddag Prinsen Divisionsbefalingen, som indeholdt denne Ordre, og meldte sig samtidig til Hans kongelige Højhed. Den unge Prins var noget urolig over at skulle overtage denne Kommando, men Premierløjtnant Krøyer bad ham trygt stole paa hans Bistand. Prinsen skilte sig fortræffeligt fra sit Hverv. Fynboerne var stolte over deres unge Chef, Danmarks tilkommende Konge, og alle, fra den øverste til den nederste, satte en Ære i, at Bataillonen ved enhver Lejlighed viste sig sin Chef værdig. Enhver gjorde sin Pligt til det yderste; ingen Tjenesteforseelse blev begaaet, og som Følge deraf kom Hans kongelige Højheds Navn heller ikke til at staa under nogen ikendt Straf. Hver Morgen, naar Afdelingerne stillede, red Kong Frederik med sin Stab imellem dem, og naar han paa Afstand fik Øje paa 19. Bataillon raabte han højt „Godmorgen Frederik“, dette morede Folkene, og naar Prinsen overtog Kommandoen, gik det stille gennem Rækkerne „Godmorgen Frederik“.

Prinsen viste allerede den Gang, at han havde den

for Fyrster saa lykkelige Gave at kunne vinde sine Undergivne. Mandskabet i 19. elskede ham, og det var dem en Sorg, da han ved Lejrsamlingens Slutning tog Afsked med dem som deres Bataillonskommandør. Hans kongelige Højhed red ned gennem Rækkerne og saa hver Mand ind i Øjet, saa hver enkelt af dem havde faaet et personligt Farvel med hjem fra ham.

Faa Maaneder efter holdt Prinsen atter foran den kære Nyborgafdeling; den var da udvidet til et Regiment paa to Batailloner paa Krigsstyrke og stod ved Danevirke rede til sammen med den øvrige danske Hær at værne om den gamle Grænsevold. Meget var hændet i de forløbne Maaneder. Kong Frederik den Syvende var død, Kong Christian den Niende havde besteget Danmarks Trone, Prins Frederik var bleven Rigets Kronprins. Krigen var ved at bryde ud, og den danske Hær samledes ved Danevirke. Hans Majestæt Kongen var i Begyndelsen af Januar 1864 draget over til Sønderjylland for at lære Valpladsen nærmere at kende. Da Hans Majestæt inspicerede Hæren ved Danevirke, blev 19. Regiment præsenteret for ham foran Gottorp Slot. Hans kongelige Højhed Kron-

prinsen var nærværende og bad sin kongelige Fader om Tilladelse til at maatte indtræde i Regimentet, men dette blev nægtet.

Prinsen var snart efter at han havde fratraadt Kommandoen over 19. Bataillon rejst til England for at studere Statsvidenskab ved Universitetet i Oxford, men Kong Frederik den Syvendes Død, den 14. November, gjorde en brat Ende paa Studierne. Kronprinsen blev kaldt hjem for at være Kongen nær i den farefulde Tid. Han fulgte med Kongen til Sønderjylland, men fik som nævnt ikke sit Ønske om at maatte tage Plads i Hærens Rækker opfyldt den Gang.

Den unge Kronprins' Tanker var dog naturligvis bestandig hos Soldaterne derovre i Krigen. Baade Kærlighed til Fædrelandet og Pligtfølelse maatte bringe ham til at forny Ønsket om at komme til at kæmpe med under Danebrog i den haarde Strid for Danmarks Ære og Ret. I de første Dage af Marts indvilgede Kongen og ansatte Kronprinsen i General Hegermann Lindencrones Stab.

Det var Hærens 4. Division Hans kongelige Højhed saaledes blev knyttet til.

Da Danevirkestillingen blev forladt og Hærens

PRINS FREDERIK SOM OFFICER 1863.

Hovedstyrke gik tilbage til Dybbøl og Als, fortsatte General Hegermann Tilbagetoget langs Sønderjyllands Østkyst til Nord for Kongeaaen for at holde den nørrejydske Grænse besat, foreløbigt sammen med Divisionen Wilster, som blev overført fra Als. Da de allierede Hære senere rykkede over Grænsen, veg General Hegermanns Korps videre mod Nord, medens General Wilster gik til Fredericia. Divisionen var bleven forstærket med 7. Fodbrigade under Oberst Max Müller og bestod desuden af 1. Rytterbrigade under Generalmajor Honnens, 2. under Oberst Scharffenberg, to Feltbatterier og et Ingeniørkompagni. Med denne Styrke havde Generalen den 8. Marts udkæmpet en hæderlig Strid med Østerrigerne ved Vejle og var henad Aften gaaet bag Ølsted Aa. Stillingen her egnede sig imidlertid ikke til alvorlig Kamp, og da Østerrigerne fortsatte Fremrykningen, brød Divisionen op Natten mellem den 9. og 10. Marts for at søge bag Sobæltet mellem Skanderborg og Silkeborg.

Hans kongelige Højhed Kronprinsen kom den 10. Marts til Divisionen i Skanderborg ledsaget af sin Adjutant, Kaptajn Louis Lund; det første Indtryk, der mødte ham, var saaledes de efter Nattemarchen ud-

mattede Tropper, som søgte de længselsfuldt ventede Kvarterer, forsaavidt ikke Forposttjenesten tvang dem til at blive under aaben Himmel. Kronprinsen gjorde straks gældende, at der intet Hensyn maatte tages til at han var Prins, han var Soldat som de andre.

Forholdene var ret vanskelige. Efter de Efterretninger, General Hegermann havde om Fjendens Styrke, ansloges den til 20 til 21 Batailloner, en østerrigsk Rytterbrigade og noget preussisk let Rytteri med ridende Artilleri. Dette var vel noget overdrevent; i Virkeligheden raadede General Gablenz kun over 13 Batailloner, 14 Eskadroner og 40 Kanoner; men han var os selv saaledes næsten tredobbelt overlegen med Hensyn til Fodfolk og Artilleri. General Hegermann tvivlede derfor om at kunne løse sin Opgave, at hindre Fjenden i at trænge frem i Nørrejylland, og netop samme Dag Hans kongelige Højhed kom til Hæren blev Bestemmelsen taget om at fortsætte Tilbagetoget bag Limfjorden, rimeligvis til Mors. General Gerlach, Overgeneralen, som ikke evnede at efterkomme Krigsministeriets Orfordring til ved Angreb fra Dybbøl og Fredericia at tvinge Fjenden til at svække Styrken mod General Hegermann, raadede Generalen til at dele

sit Korps i flere Kolonner, der hver skulde søge sit Overgangssted ved Limfjorden for at vildlede Fjenden og hindre ham i at oprive hele Korpset paa engang, hvad man mente var hans Plan.

Det gjaldt om at vise den yderste Forsigtighed og stadig staa med Foden løftet til at undvige den Omslyngning, Fjenden antoges at paatænke, men samtidig ikke blotte mere af Landet for Fjendens Rekvisitioner end absolut nødvendigt. Kronprinsen kom saaledes straks ind i en Situation, som maatte lægge Beslag paa alle Kræfter og Tanker ved Staben. I Løbet af Dagen strømmede Meldingerne ind; baade fjendtligt Fodfolk og Rytteri viste sig foran Forposterne, skærmyslede med dem og trængte dem delvis tilbage; et Par østerrigske Fanger blev indbragt, men de kunde eller vilde intet røbe. Efter hvad Efterretningsvæsenet meddelte stod der 10,000 Mand fjendtlige Tropper Nord for Vejle. Brigaden Dormus havde besat Horsens. Det gav Anledning til Overvejelser i General Hegermanns Stab om Aftenen. Kronprinsen fik at mærke, at han hovedkuls var bleven kastet midt ind i Krigens frygtelige Alvor, hvor Beslutninger af stor Betydning for Fædrelandet maa fattes med kort Varsel og ud fra

Forudsætninger, hvis Paalidelighed ikke kan kontroleres. Bestemmelsen blev, at Tilbagetoget burde tiltrædes, ikke som hidindtil langsomt, kun vigende naar Fjenden trængte paa, da dette let kunde bringe Divisionen til at blive klemt mellem Limfjorden og den stærke Fjende, men hurtigt og skjult for at vinde et Par Dage til at iværksætte Overgangen over Limfjorden med de faa Transportmidler, som stod til Raadighed.

Denne Bestemmelse blev tagen mellem Kl. 6—8 om Aftenen og Tilbagetoget skulde begynde Kl. 2 Nat. For at skuffe Fjenden slog Afdelingerne ind i forskellige Marchretninger. Kl. 2 om Natten brød General Hegermann selv op med sin Stab sammen med Max Müllers Brigade, saa Kronprinsen fik straks her Lejlighed til at se de kække Regimenter fra Kongshøj, Sankelmark og Vejle paa en natlig March. Staben naaede hen paa Aftenen til Skive. Det viste sig her, at Situationen var alvorligere end først tænkt. Divisionen skulde over Limfjorden til Mors, men Broerne ved Salling Sund var endnu under Bygning, og der var kun de sædvanlige Færgemidler til Stede, hvilke naturligvis var fuldstændig utilstrækkelige under disse Forhold. Tilmed blæste det op til en Storm, som tvang

den ledende Ingeniørofficer til foreløbig at standse al Færgefart.

Divisionens Stilling var ret pinlig. Om Fjenden vidste man, at han havde vist sig i Aarhus, men atter havde forladt Byen; gik han rask frem, maatte man være forberedt paa at udkæmpe en afgørende Kamp ved Skive med Salling Sund i Ryggen, altsaa mod en overlegen Modstander under højst ugunstige Forhold. Derpaa forberedte man sig. Stillingen bag Skive Aa blev forskanset, Broerne afbrudt og Jærnbanedæmningen undermineret.

Kronprinsen viste under disse Forhold stor Ro og var rede til at staa Last og Brast med Kammeraterne. Heldigvis kom det ikke til denne mislige Kamp. Fjenden trængte denne Gang ikke længere mod Nord, men Stormen hindrede stadig Overfarten og tvang de rekvirerede Fartøjer til at blive i Havnene. Først den 16. bedredes Vejret og Overfarten begyndte. Hans kongelige Højhed kom med Divisionsstaben til Nykøbing paa Mors. Under Opholdet her blev han den 8. April udnævnt til Oberstløjtnant.

Først i April gik General Hegermann atter over Limfjorden og rykkede Syd paa; han nærede dristige

Planer om at kaste Fjenden ud af Nørrejylland og muligvis undsætte Dybbøl, men han kunde ikke faa de dertil fornødne Tropper stillet til Raadighed.

Efter Dybbøls Fald gik Fjenden frem i Nørrejylland med saa stor Styrke, at alvorlig Modstand var umulig, og General Hegermann maatte atter vige bag Limfjorden. Her blev Divisionen forstærket med Garden og 4 Fodregimenter og noget Artilleri og udviklet til det nørrejydske Armekorps, ved hvis Stab Hans kongelige Højhed altsaa kom til at gøre Tjeneste. Den snart paafølgende Vaabenhvile hindrede dog en Fremrykning, og Ængstelsen for et muligt Angreb paa Fyn foranledigede en Befaling til General Hegermann om at føre Størstedelen af sit Korps derover. Tabet af Als gjorde denne Forholdsregel end mere nødvendig. Hans kongelige Højhed kom saaledes til i Krigens sidste Afsnit at være medvirkende ved Forberedelserne til at skærme Fyn; men der blev som kendt ikke gjort noget Forsøg paa Overgang over Beltet.

Efter Freden vendte Kronprinsen tilbage til København og delte med alle Danske Smerten over de store Ofre, Freden havde kostet.

De nærmest følgende Aar bragte ikke Kronprinsen

i nogen direkte tjenstlig Berøring med Hæren; men han fulgte med levende Interesse alt, den vedrørende; ikke mindst dens Omdannelse ved Hærloven af 1867.

KRONPRINS FREDERIK.

Han steg i disse Aar gennem Graderne; den 16. Juni 1865 blev han udnævnt til Oberst, den 26. Februar det følgende Aar blev han Generalmajor; den 13. September 1867 Generalløjtnant og en Uge senere, da Hærloven af 1867 blev gennemfort, General.

Som saadan blev Hans kongelige Højhed i Sommeren 1874 Højstbefalende under Lejrøvelserne ved Hald. Stabschef blev Oberst Ravn; men Krigsministeren, General Thomsen, havde fundet det rigtigst yderligere at give Kronprinsen en Raadgiver ved at ansætte Generalinspektøren for Fodfolket, General Nielsen, som Næstkommanderende. Dette kunde let have givet Anledning til Misforstaaelse, men Hans kongelige Højhed klarede Sagen med Venlighed, Takt og Myndighed. Den 6. Juni, da hele Stabspersonalet meldte sig, medbragte General Nielsen et Udkast til Tjenestegangen under Lejrsamlingen. Kronprinsen modtog det med en Tak for den Interesse, Generalen havde vist, men lod ham samtidig forstaa, at det var ham og hans Stabschef, som ordnede de Sager. General Nielsen, som samtidig skulde varetage sine Forretninger som Generalinspektør, helligede sig nu helt til disse og overlod Kronprinsen at ordne Øvelser og alt andet, Lejren vedrørende.

Hans kongelige Højhed havde, vistnok meget mod sin Villie, kun haft liden Lejlighed til praktisk at øve sig i den større Troppeføring; Opgaven at lede Lejrdivisionens Øvelser var derfor ingenlunde let. Prinsen

forstod imidlertid paa rette Maade at støtte sig til den Hjælp, Staben bød, uden derved at give noget bort af sin Myndighed, og Lejrsamlingen forløb i alle Maader tilfredsstillende. Øvelserne var ingenlunde lette, der blev ikke kælet for Mandskabet; Krigen sad endnu de ældre Officerer i Blodet, og de maalte, hvad der kunde bydes Soldater, med den Maalestok; men alle følte sig tilfreds med den sikre, faste Kommando, og Tonen i Lejren var fortrinlig.

Hertil bidrog ikke lidet Hans kongelige Højheds forbavsende Evne til at huske og genkende Personer, han var kommen om end kun i flygtig Berøring med. Prinsen kunde genkende de Soldater, som havde staaet paa Post for ham, han kendte Underofficererne fra 10. Bataillon fra 1861, for ikke at tale om, at han snart kendte alle Officererne, i det mindste de lidt ældre. Hans gode Talegaver bidrog ogsaa til at hæve Stemningen og gjorde det let for ham at knytte Samtaler med Soldaterne af alle Grader, naar han færdedes i Lejren.

Kronprinsen havde nemlig for Vane om Eftermiddagen, naar Øvelserne var endt, at foretage en Vandring i Lejrgaden bag Teltene, hvor Kogehullerne var,

og hvor Mandskabet færdedes. Her standsede han snart en, snart en anden af Soldaterne, og talte venligt med dem om deres hjemlige Forhold og hvad der ellers kunde falde for. Naar saa Kronprinsen ved en senere Lejlighed kendte de samme Folk igen, var de henrykte. Næsten alle de, som har tjent under Kronprins Frederik i Lejren ved Hald, kan en eller anden lille Historie om et saadant personligt Møde, enten saa han selv har været den heldige eller hørt det af Kammerater.

Det hændte saaledes engang, at et Korporalskab ved en af de jydske Batailloner havde splejset til en Æggekage af ligefrem fænomenal Størrelse. Kokken var sig sit Ansvar bevidst og udfoldede sin bedste Kunst, medens de andre i Kreds om Kogehullet i største Spænding afventede Resultatet. Imedens kom Hans kongelige Højhed paa sin Eftermiddagsvandring, maaske lidt ubelejligt; der skulde gøres Front og hilses, og ingen kunde vide, hvad der saa kunde hænde Æggekagen. Prinsen havde imidlertid alt paa Afstand set, at der var noget, som optog dem stærkt, og spurgte, hvad det var. Han forstod straks Situationens Alvor og bad dem endelig fortsætte uden Hensyn til ham.

KRONPRINS FREDERIK FORAN SIT TELT
I LEJREN VED HALD.

For 10 Kr. købte Prinsen saa en Aktie i Foretagendet og fulgte med samme Spænding som de andre den vanskelige Proces, til Kokken endelig kunde præsentere sit Arbejde i en Form, der vakte alles ogsaa Prinsens Tilfredshed.

19. Bataillon havde faaet sin Plads anvist i Lejren, saaledes at den laa nærmest Divisionsstaben, og Kronprinsen færdedes daglig i sin gamle Afdeling.

Ved en Fest i Lejren den 6. Juli takkede General Bülow, Chefen for 2. jydske Brigade, Hans kongelige Højhed fordi han havde villet tage Kommandoen over Øvelsesdivisionen. Og da denne blev hævet, og Afdelingerne marcherede hjem, havde alle en Følelse af, at Baandet mellem Kongehuset og Hæren var bleven fæstnet ved Kronprinsens Kommandoføring.

Som kendt deltog i hin Tid hvert Aar Halvdelen af Hærens Afdelinger i de aarlige Lejrsamlinger, og for at den anden Halvdel ligeledes skulde have Æren af at tjene under Hans Kongelige Højhed, overtog han atter 1877 Kommandoen over Lejrdivisionen. Man var nu klar over, at der ingen Næstkommanderende behøvedes, og i den daværende Chef for Generalstabens taktiske Afdeling, Oberst Tvermoes, fik Kronprinsen en

dygtig og paalidelig Stabschef. Lejrsamlingen forløb ligesaa heldigt som den første, og alle Hærens Linie-afdelinger havde saaledes nu tjent under deres tilkommende Konge.

Imidlertid var det store Spørgsmaal om Ordningen af Danmarks Forsvar blevet rejst og den uhyggelige Strid, som derved vaktes og vedligeholdtes gennem Aarene, begyndt. Hans Kongelige Højhed lagde ingen Skjul paa, at han baade som dansk Mand og som Soldat ansaa et forsvarligt ordnet Værn, saaledes som Hærens og Flaadens kyndigste Mænd krævede det, for nødvendigt, naar Rigets Fremtid og fredelige Udvikling skulde bevares; men hans Stilling, som den, der stod Tronen nærmest, gjorde det nødvendigt ogsaa paa dette Omraade at vise en klog Tilbageholdenhed.

Hærloven af 1880 raadede Bod paa nogle af Manglerne ved Loven af 1867, men skabte til Gengæld ny. Lejrsamlingerne blev afløst af Kantonnementsøvelser, som holdtes skiftevis i forskellige Egne af Riget. Kronprinsen overværede altid i det mindste en Del af disse Øvelser. Han kom derved Ungdommen paa nærmere Hold, og lærte Hærens ældre Officerer at kende un-

KRONPRINS FREDERIK VED MANØVRE I LEJREN VED HALD.
Tegning af R. CHRISTIANSEN.

der deres vanskelige Gerning, og hvad Hans Kongelige Højhed næppe lagde mindre Vægt paa, han fik derved Lejlighed til at færdes mellem Landbefolkningen under mere tvangfri Former end ellers.

Den 18. Maj 1891 befalede Hans Majestæt Kongen, at en Generalkommission skulde nedsættes under Krigsministeriet, med det Hverv at give Betænkning over saadanne Spørgsmaal vedrørende Hærens Anliggender, der kræve en mere alsidig Behandling. Særlig var det Hærens Mobilisering og Hærens Sammensætning, Sammendragning og Dislocation i Tilfælde af Krigsberedskab. Kronprinsen blev Generalkommissionens Formand og dens faste Medlemmer blev Chefen for Generalstaben, Generalinspektørerne for Fodfolket og Rytteriet, Artilllerigeneralen og Ingeniørgeneralen. Generalkommissionens Formand var bemyndiget til at inspicere Hærens forskellige Afdelinger og Institutioner og til at overvære de større samlede Øvelser i Egenskab af Hærinspektør. Hans Kongelige Højhed blev derved i en Aarrække fast knyttet til Hæren, og omfattede sin Virksomhed som Hærinspektør med største Interesse. Han inspicerede alle Garnisoner, satte sig ind i de Forhold, hvorunder der blev virket og overværede ikke

blot de samlede Øvelser, men fulgte ogsaa Afdelingerne ved Fægtningsskydning og andre Lejligheder. Efter Arbejdet samlede Hans Kongelige Højhed gerne Officererne om sig til en improviseret Fest paa et

KRONPRINSEN I LEJREN VED BORRIS.

Provinshotel eller i en Landsbykro og vedligeholdt og udvidede sit Kendskab til Hærens Officerskorps.

Faa Maaneder efter at Hans Kongelige Højhed havde overtaget Hvervet som Hærinspektør blev den til Kantonnementsøvelser samlede Styrke stillet under hans Befaling. Det var et efter danske Forhold stort Kommando; 5 Fodregimenter, 2 Rytterregimenter, 2 In-

geniørkompagnier; som Stabschef blev ansat Chefen for Generalstaben, Generalmajor I. Z. Schroll. Øvelserne blev holdt paa Fyn og forløb i alle Maader tilfredsstillende, som det var at vente, naar Hans Kongelige Højhed omfattede sin Stilling med saa stor Interesse og havde en saa kyndig Hjælper. Ved Siden blev udfoldet en storslaaet Gæstfrihed, snart sagt alle Øvelsesdivisionens Officerer var indbudt til Divisionsgeneralens Taffel i Odense.

Otte Aar senere overtog Hans Kongelige Højhed atter Kommandoen over Øvelsesdivisionen, som denne Gang holdt sine Øvelser paa Sjælland. Han viste Generalløjtnant Schroll, som i Mellemtiden var stegen til kommanderende General paa Sjælland, den Tillid atter at vælge ham til sin første Hjælper, og Øvelsernes Forløb retfærdiggjorde fuldstændig Valget.

Da Hans Kongelige Højhed i Januar 1906 besteg Danmarks Trone som Kong Frederik den Ottende og blev Hærens Krigsherre, var han saaledes vel kendt baade med og i Hæren. Han havde selv tjent under Danebrog i 45 Aar i Krig og i Fred; han kendte den menige Mand, baade i Rækken under de anstrengende Øvelser og naar han i sin Fritid færdedes paa

den hyggelige, gemytlige danske Soldatervis paa Kasernen eller ude i Kantonnementet, og han kendte alle de ældre blandt Hærens Befalingsmænd.

Med fuld Fortrøstning kunde Hans Majestæt derfor ved Tronbestigelsen udtale sin Tillid til, at Krigsmagten vilde overføre den Lydighed og Troskab paa ham, som hidindtil havde knyttet den til den hedengangne Konge.

„Kærlighed til Konge og Fædreland", udtalte Hans Majestæt ved sin Tronbestigelse, „streng Disciplin og nøjagtig Opfyldelse af Pligtens og Ærens Bud har altid været Ledetraad for den danske Krigsmagt til Lands og til Vands." Det var en Soldats Ord til de danske Soldater, og Hans Majestæts første Hilsen til Hæren. Store Forandringer er der foregaaet paa Hærvæsenets Omraade i de siden da forløbne Aar, og naar hans Majestæt ser tilbage paa de 50 Aar, hvori han har været knyttet til Hæren, er Tidsrummet rigt paa Forandringer. Den Hær, Hans Majestæt som ung Sekondløjtnant traadte ind i, var dannet i Frederik den Sjettes Skole, den stod i den friske Glans af Sejrene ved Fredericia og Isted, Mysunde og Frederiksstad; trange Tider har Hans Majestæt senere gennemlevet

HS. MAJ. KONGEN VED KANTONNEMENTSØVELSER.

med Hæren, ikke blot Krigen 64, som, hvor smertelig den end blev for Folket, dog kastede ny Ære over de danske Soldater, men ogsaa Tiden derpaa, da der Riget over systematisk blev arbejdet paa at under-

HS. MAJ. KONGEN VED EN TROPPEREVU PAA ROSENBORG EKSERCERPLADS.

grave Grundlaget for alt Forsvar, den faste Diciplin, og paa at nedsætte Hærens Befalingsmænd i Folkets Omdømme. Hans Majestæt har bestemt udtalt, at det er hans Maal at samle alle Danske til fælles Arbejde for Fædrelandets Fremtid og at slaa alle Forsøg paa at sætte Splid og Skjel Mand og Mand imellem ned. Kongen som Hærens Højstbefalende vil paany skabe

det Tillidsforhold, som under Kampene for Sønderjylland knyttede Folk og Hær sammen til Held og Hæder for Fædrelandet.

Maatte dette lykkes Hans Majestæt. Bedre Ønske kan Hæren næppe bringe sin Krigsherre, og bedre Løn begærer Kongen næppe selv for sit halvhundredaarige Arbejde i Forsvarets, i Fædrelandets Tjeneste.

SOM nævnt har Hans Majestæt Kong Frederik den ottende selv gennemlæst og godkendt denne Skildring af sit Liv i Hærens Rækker og sin Virksomhed for Danmarks Forsvar; det var kun faa, rent redaktionelle Rettelser, Hans Majestæt foretog. Skildringen var bestemt for et Festskrift i Anledning af Hans Majestæts halvhundredaarige Officersjubilæum; ingen tænkte den Gang paa, den skulde blive et Mindeskrift, fremkaldt ved Budskabet om den hurtige, uventede Død.

Kong Frederik den ottende holdt af at færdes blandt sit Folk. Kun faa har haft hans Evne til at fastholde i Hukommelsen Billedet af en Person, han endog blot en enkelt Gang var kommen i Berøring med og havde talt med. Ved Militærøvelserne snart paa Sjælland, snart i Fyn eller Jylland var det ikke blot Samlivet med Befalingsmændene og de menige, som glædede

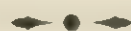
Majestæten; det var mindst ligesaa meget den Lejlighed, som der frembød sig til at komme i Berøring med Mænd og Kvinder fra alle Rigets Egne. Hans Majestæts ligefremme, vennesæle Maade at færdes mellem Folk paa og den glimrende Hukommelse, som gjorde ham det let at finde de Samtaleemner, der passede til Tid og Sted, vandt hurtigt Hjærterne for ham. Hans Majestæt havde den lykkelige Gave at kunne tale med enhver, han kom i Berøring med, paa den Maade, der netop passede, uden nogensinde at ophøre at være sig selv.

Under Besøgene i Drengeaarene paa Louisenlund fik han Lejlighed til at færdes i de minderige Egne ved Sliens Bredder og langs Danevirke. Det glemte Hans Majestæt aldrig. De trange Tider for Folk og Fædreland, som den unge Tronfølger maatte gennemleve i Ynglingeaarene, brændte sig saa meget fastere ind hos ham, som de dyre Minder fra Barneaarene bandt med stærke Baand til det Land, der kom i Fjendevold. Selv om den høje Stilling tvang til at veje Ordene forsigtigt, kunde ingen være i Tvivl om, hvad Hans Majestæt følte.

Kun seks Aar blev det Hans Majestæt forundt at

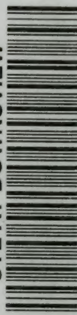
føre Spiret og staa som Danmarks Krigsherre; men tidligt havde han haft sin Plads i Rækken mellem Fædrelandets Forsvarere. Der er næppe en af de mange, som har tjent under Hans Majestæt i denne lange Aarrække, som ikke gemmer Mindet om et venligt Ord eller en hjælpsom Haandsrækning. Den stærke Følelse af Kongepligten mod Fædrelandet delte han fuldtud med sin Dronning, og den blev en Arv til deres Sønner og Døtre, som varsler godt for kommende Tider. Derfor skal der nu, da Danebrog sænkes paa halv Stang, og Kong Frederik den ottende stedes til Hvile mellem fremfarne Konger i Roskilde Kirke, lyde en Tak til ham fra Hærens Rækker. Det Ord skal staa fast ved Kong Frederiks Minde:

Han vilde os alle vel.

CENTRALTRYKKERIET. — KØBENHAVN C.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 13 11 07 003 2